

TUNTOSARVI

Nro 38 1986

TUNTOSARVI

Kuulonäköammaisten lehti
Ilmestyy 48 kertaa vuodessa, perjantaisin
Nro 38/86
12. vuosikerta

JULKAISIJA

Näköammaisten Keskusliitto ry.

PÄÄTOIMITTAJA Orvokki Holopainen
TOIMITTAJA Timo Pietilä

TOIMITUKSEN OSOITE

Näköammaisten Keskusliitto
Mäkelänkatu 50, 00510 Helsinki
puh. (90) 77041/227

SISÄLLYS

Kaunialan sotavammassairaala täytti 40 vuotta	1
Ajankohtaista	3
Lukijan palsta	11
Siikaa ja lohta tuoresuolattuna	13
Nyt kevyttä juuressalaattia	14
Valoa kasveille	15
Nyt on aika	16

TUNTOSARVI

24.10.1986

Kaunialan sotavammassairaala täytti 40 vuotta

Johannes Valtonen kuuntelee juhlapäivänä osastolla yksi sävellahjaa toisella korvallaan painaen kaiutinta kuulolaitetta vasten. »Täällä on hyvä olla, vaikka kotihan kaikkein paras olisi, vaimo siinä vierellä», hän sanoo.

Valtonen on ollut kirjoilla Kaunialassa kymmenen vuotta. »Välillä olin Turussa kolmisen vuotta. Kun vaimo kuoli, en enää tällaisessa kunnossa pystynyt olemaan. Tulin tänne uudestaan ja nyt olen ollut yhtä kyytiä.»

Valtonen haavoittui päähän talvisodassa Kollaalla, sitten jalkaan jatkosodan ensimmäisenä päivänä. »Reippaan kuukauden olin sotassairaalassa ja sitten takaisin yksikköön.»

Sota vei kuulon vasemmasta korvasta. Näkö huononi 1960-luvulla ja meni lopullisesti 1968. Sitä ei lasketa sotavammaksi. »Rottinkikoreja olen tehnyt, kuunnellut äänikirjoja nauhurista ja radiota. Siinähan se aika menee», Valtonen sanoo. Lisäksi hän kirjoittaa kirjeitä pistekirjoituskoneella. Yksinäisyys vain vähän vaivaa.

Sotainvalideja edelleen yli 40.000

Suomessa on elossa 43.000 sotainvalidia ja heidän

keski-ikänsä on noussut 69 vuoteen. On laskettu, että määrä vähenee puoleen kymmenessä vuodessa. Vuosituhannen lopussa sotainvalideja on noin 14.000 ja nuorimmatkin ovat silloin täyttäneet 75 vuotta.

Vuosittain lähes 11.000 sotavammaista käyttää erilaisia hoito- ja kuntoutuspalveluja. Vaihtoehtoina ovat mm. yleiset terveydenhuoltopalvelut ja kylpylät, ja valtio tukee nykyisin myös kunnallista kotihoitoa.

Kauniala laajenee ensi vuonna

Kaunialan sotavammassairaalalla on tiedossa ainakin parikymmentä vuotta työtä sotainvalidien parissa. Siksi sairaalaa laajennetaan ensi vuonna.

Sotainvalidien Veljesliiton 40-paikkaisessa Suitian kuntoutuslaitoksesta Siuntiossa luovutaan ensi vuonna. Samalla Kaunialaan tulee 27 potilaspaikkaa lisää. Lisäsiipi valmistunee reilun vuoden kuluttua.

Veljesliitto osti Kaunialan paikan pääosin Ruotsista saaduilla lahjoistusvaroilla 1945. Ensimmäiset potilaat tulivat 1946. Tuolloin oli paikkoja sairaalassa 60. 1970 sairaalan paikkaluku oli noussut 112:een ja samalla Kaunialaan alettiin ottaa myös sotainvalideja.

1970-luvun lopulla kansalaiskeräys tuotti 26 miljoonaa markkaa Kaunialan sotavammassairaalalle ja näillä rahoilla tehdyn laajennustyön jälkeen on paikkoja nyt 202:lle potilaalle. Puolet paikoista on varattu pitkäaikaissairaille ja toinen puoli lyhyempää tarvetta varten. Vuosittain otetaan sisään noin 1.700 potilasta. Jonossa on 200-300 sotavammaista ympäri Suomea ja jonotusaika on kolme, neljä kuukautta.

AJANKOHTAISTA

Työttömille nuorille töitä uusilla keinoilla

Yhteistyössä muiden pohjoismaiden ja Euroopan maiden kanssa on Suomessakin otettu käyttöön uusia tapoja työllistää työttömiä nuoria. Eräs tällainen kokeilu on menossa Kuusamossa. Kuusamolaiset ovat voineet elokuun alusta asti tilata kodin ja pihapiirin pikku-töihin työntekijän. Tämä voi sitten kotoa esimerkiksi paistaa pullat, pilkkoa puut, haravoida pihat ja pestä ikkunat. Työntekijän palkkaaminen maksaa 50 markkaa päivältä.

Vaikka kokeilu on vasta puolessa välissä, tulokset ovat onnistuneita. Nuorten palvelukeskuksen väki on varattu töihin jo viikoiksi eteenpäin. Kuusamossa toivotaankin, että toiminta jäisi pysyväksi.

Nuorten palvelukeskuksen toiminnan maksaa pohjoismaiden ministerineuvosto. Nuoret saavat 3.500 mk palkkaa kuukaudessa.

»Yhteiskunta muuttuu koko ajan. Hyvätuloisten eläkeläisten määrä kasvaa ja tämän tyyppisillä palveluilla on kysyntää. Onhan järkevämpää palkata niiden tekijäksi nuori, joka muuten jäisi työttömäksi», sanoo Kuusamon apulaiskunnanjohtaja Lauri Muhonen.

Työttömistä yrittäjäksi starttirahalla

Jos työn päättää perustaa oman yrityksen ja työllistää näin itse itsensä, hän voi saada valtiolta tukena ns. starttirahaa.

Oululainen Jari Saviluoto on yksi starttirahan turvin aloittaneista. Hän saa tukea valtiolta 2.500 mk kuukaudessa oman kalastusvälinettä myyvän liikkeen pyörittämiseen. Jarin liike on ollut toiminnassa jo toista vuotta. Ensi keväänä starttirahan maksaminen loppuu, mutta Jari aikoo jatkaa liikkeen pitämistä. Idea omasta kalastusvälinekaupasta syntyi harrastuksesta: Jari on innokas kalamies.

Starttirahan turvin on tähän mennessä käynnistynyt jo 4.500 uutta yritystä. Hakijoita on tuhansia ja nyt ovatkin tähän toimintaan varatut määrärahat käyneet jo vähiin. Tänä vuonna tarvitaan vielä koko maassa 10-15 miljoonaa markkaa lisää, jotta kaikki uudet yrittäjät pääsevät aloittamaan, arvioi ylitarkastaja Torsti Kirvelä ministeriöstä. Eniten uusia yrittäjiksi haluavia on Lapissa ja Etelä-Pohjanmaalla. Kummastakin maakunnasta on avustusta hakenut jo yli tuhat työntöntä. Suurin osa starttirahan saajista on 30-40-vuotiaita.

Pääkaupunkiseudulla bussilakko

Osa pääkaupunkiseudun bussiliikenteestä pysähtyi 17. lokakuuta. Pysähdyksen aiheutti lakko. SAK:laiseen Auto- ja kuljetusalan työntekijäliittoon kuuluvat

bussinkuljettajat haluavat lisää palkkaa. Lakossa olevat kuljettajat haluavat samaa tai vähän parempaa palkkaa kuin kaupunkien omistamat HKL, Vantaan Liikenne ja Suomen Turistiauto maksavat omille kuljettajilleen.

Lakossa on 1.500 eli noin puolet kaikista pääkaupunkiseudun joukkoliikenteen kuljettajista. HKL, Vantaan Liikenne, Suomen Turistiauto, Vantaan linja Oy ja Friherrsins Auto Oy ovat lakon ulkopuolella.

Nyt alkaneesta lakosta on neuvoteltu jo viime keväästä lähtien. Yhteisymmärrystä ei kuitenkaan saavutettu ja niin AKT jätti lakkovaroituksen.

Pääkaupunkiseudun matkustelu vaikeutui lakon alkaessa eniten Espoossa ja Itä-Vantaalla. Myös kymmenkunta linjaa Helsingin kaupungin alueella jäi ajamatta. Pääkaupunkiseudun ulkopuolelta tulevat bussi ajavat tavalliseen tapaan pääväyliä Helsinkiin ja takaisin.

Lakko puree pahasti espoolaisia suuria bussiyhtiöitä. Yhtiöiden esimiehet ajavat kuitenkin tärkeimpiä linjoja harvennettuun tahtiin Helsinkiin ja rautatieasemille.

Lakon takia käyttämättä jäävä osuus kuukausilipuista korvataan matkustajille. Korvausta on haettava lipunmyyntipisteistä saatavalla lomakkeella.

Hirvijahti on alkanut

Kaikkiaan yli 51.000 hirveä pääsee hengestään nyt alkaneella jahtikaudella. Myönnettyjen hirvenkaatolu-

pien määrä on noin 7.000 viime vuotista vähemmän. Hirviä lasketaan kaikkiaan olevan noin 123.000.

Hirvenmetsästys alkoi Oulun ja Lapin lääneissä jo lokakuun alussa. Saaristossa hirviä on saanut metsästää syyskuun puolivälistä lähtien. Muualla maassa jahtikausi alkoi 15 lokakuuta ja kestää kaksi kuukautta.

Eniten kaatolupia on tänäkin vuonna myönnetty Oulun ja Lapin riistanhoitopiireihin eli yli 17.000 lupaa. Tihein hirvikanta on juuri Oulun ja Rovaniemen välillä.

Hirvikanta oli suurimmillaan maassamme vuonna 1980. Tuolloin laskettiin hirviä olevan ennen jahtikautta noin 145.000. Tämän jälkeen hirvien määrää on metsästyksellä vähennetty joka vuosi hirvien aiheuttamien liikenneonnettomuuksien ja muiden tuhojen takia.

Hirvijahtiin osallistuu noin 113.000 metsästäjää. Se on hieman vajaa puolet Suomen kaikista metsästäjistä. Metsästäjiltä perittävillä maksuilla korvataan hirvien aiheuttamia vahinkoja.

Hirvikolarin riski suurimmillaan

Kiima-ajan lisäksi metsästyksen alku lisää hirvien liikumista. Kun näkyvyys voi näin syksyllä olla tiellä muutoinkin huono, on nyt syytä ajella autolla varovaisesti. Syksy ja kevät ovat hirvikolareiden pahinta aikaa. Onnettomuuksien vaara on suurimmillaan aamu- ja iltahämärissä, mutta hirvet voivat olla liikkeellä mihin aikaan hyvänsä vuorokaudesta.

SYP:ltä osakeanti

Yhdyspankista (SYP) tulee osakepääomaltaan Suomen suurin yritys. Pankki laskee vielä tänä vuonna liikkeelle 435 miljoonan markan osakeannin. Tämän jälkeen pankin osakepääoma on kaikkiaan yli 2,6 miljardia markkaa. Tällä se ohittaa kilpailijansa Kansallisosakepankin (KOP).

- Osakeannilla pankki haluaa juhlistaa syntymäpäiväänsä. Ensi vuonna se täyttää 125 vuotta.

Joka neljäs maatila velkakierteessä

Arviolta jopa neljäsosa Suomen maatiloista on joutunut pahaan velkakierteeseen. Valtaviksi paisuneita velkoja ei pystytä enää hoitamaan. Tilannetta on vielä pahentanut se, että inflaatio ei enää pyöri edellisvuosien vauhdilla. Toisaalta tuotannon määrääkään ei tilalla pystytä lisäämään erilaisista valtion säännöstelytoimista johtuen.

- Noin 1.000-1.500 tilaa joutuu vuodessa myytäväksi maksamattomien velkojen takia. Joukossa on hyvinkin vakavaraisiksi uskottuja eteläsuomalaisia taloja.

Hämeen läänin maatalouskeskuksen toiminnanjohtaja Risto Mänki arvioi, että noin 50.000 tilaa on Suomessa nyt tosi tiukalla ja niistä puolet tuhon partaalla. Tavallisesti tilat eivät kuitenkaan ajaudu konkurssiin asti vaan viimesenä keinona tila myydään lisämaaksi toisille tiloille.

Miten on mahdollista, että 20-30 peltohehtaarin tilalla saattaa olla kahden miljoonan markan velat? »Isäntä itse on varmasti laiminlyönyt suunnittelun, uskonut vanhan hyvän inflaatioajan palaavan ja kukaties vain halunnut näytellä upporikasta loppuun saakka», Mänki sanoo. Hän lisää kuitenkin, etteivät pankitkaan ole syyttömiä. Ne ovat lainanneet rahaa liian helposti.

Myös konekauppiaista osa karsiutuu

Kun Suomessa on nyt vielä satatuhatta maanviljelijää, määrä vähenee viidessätoista vuodessa jopa 60.000:een Tämä merkitsee sitä, että lähivuosina ei juuri uusia maatalouskoneita tarvita.

»Nyt Suomessa on myynnissä kaikkiaan 15 traktorimerkkiä. Vuonna 2000 on jäljellä tuskin enempää kuin viisi», Hankkijan piirijohtaja Voitto Järvelä arvioi.

Juniin lisää vauhtia

Valtionrautatiet aikoo nostaa junien huippunopeutta kolmella rataosuudella. Lappeenrannan-Imatran sekä Kirkkonummen-Karjaan välisillä radoilla saa melko pian ajaa 140 km/h. Yhtä lujaa saa jo nyt ajaa Lielahdesta Ouluun, Riihimäeltä Lappeenrantaan, Parikkalasta Säkäniemeen ja Kouvolasta Kuopioon.

Valtionrautatiet tutkii parhaillaan Parkanon radalla uutta huippunopeutta, joka olisi 160 km/h. Koeajossa junan vauhto on jopa 180 km/h. Tämän kuun loppuun asti kestäväillä keoajoilla pyritään selvittämään, voitai-

siinko nykyistä 140 km/h katonopeutta nostaa joillakin rataosuuksilla. Samalla selvitetään voitaisiinko junien suurimpia sallittuja painoja nostaa.

Junien huippunopeuksia on nostettu useita kertoja viimeisten viiden vuoden aikana. Esimerkiksi Helsingin ja Oulun välinen matka 680 km taittuu nyt nopeimmillaan 6 tunnissa 42 minuutissa. Vielä vuonna 1980 sama matka kesti nopeimmillaan 7 t 30 min.

Suomen junat ovat vielä hitaita

Suomen junien nopeudet ovat kuitenkin melko alhaisia verrattuna muiden maiden junien huippunopeuksiin. Esimerkiksi Saksan liittotasavallassa suurin nopeus on 200 km/h. Tätä nopeutta voidaan ajaa ns. yleisradoilla, joilla kulkevat sekä pika- että tavarajunat. Ranskassa 270 km/h kiitävillä junilla sen sijaan on jo jouduttu rakentamaan omat ratansa.

Kanariankuume vallannut suomalaiset

Ensi talven aikana matkustaa Suomesta Kanarian Iomasaarille enemmän väkeä kuin koskaan aikaisemmin. Matkat tähän suosituimpaan talvikohteeseemme ovat lisääntyneet räjähdysmäisesti. Yksistään lentoyhtiö Finnairilta ovat matkanjärjestäjät varanneet ensi talveksi 171.000 paikkaa marraskuun alusta maaliskuun loppuun. Finnairin lisäksi myös muut lentoyhtiöt kujettavat suomalaisia lomalle etelän aurinkoon. Täksi

talveksi on myynnissä kaikkiaan 225.000 Kanarianmatkaa matkatoimistojen ilmoitusten mukaan. Vuosi sitten Kanarialla kävi yli 136.000 suomalaista.

Hinnat ovat pysyneet neljän vuoden takaisella tasolla. Halventunut öljy ja dollari ovat jopa laskeneet seuramatkojen hintoja. Aurinkomatkojen markkinointipäällikkö Teuvo Korhonen sanoo, että Kreikan hotellihintoja joudutaan ehkä korottamaan. Muuten myydään myös ensi kesän matkoja entisin hinnoin. Myös kiristynyt kilpailu eri matkanjärjestäjien välillä on pitänyt hinnat kurissa.

Vuosi sitten puhuttiin jo matkapulasta. Kaikille halukkaille ei riittänyt huoneita. Nyt vuodepaikkojen määrää on lisääntynyt niin paljon, että kaikki matkalle aikovat saanevat myös paikan.

Suurin osa ulkomaille lomailemaan matkustavista suomalaista matkustaa Espanjaan. Seuraavaksi suosituin on Kreikka. Sitten tulevat Italia ja Mustameri.

Mistä matkailija sitten maksaa? Hassen matkojen toimitusjohtaja Helmut Holmström laskee, että jos matka maksaa 2.200 mk. niin siitä maksaa lehto 1.300 mk, hotelli 600 mk ja lopulla maksetaan esite, mainokset, vuokrat, tyhjät lentopaikat, palkat ja paikalliset kulut.

»Jos viisikymmentäluvun alussa joku matkusti Mallorcaan, niin matka oli tosi kokemus. Ensin piti lentää DC-3-lentokoneella Pariisiin, sieltä junalla Marseilleen ja lopuksi lautalla Palmaan. Reissu maksoi puolen vuoden palkan. Nyt jokainen suomalainen voi lähteä kerran vuodessa samoihin paikkoihin, joissa 10-15

vuotta sitten kävivät vain kuninkaalliset. Ja se on tapahtunut lyhyen ajan kuluessa», Holmström sanoo.

Myös kaukomatkojen tarjonta on lisääntynyt. Suomalaisia matkustaa tänä talvena varsinkin Karibian hiekoille ja kaukoitään. Uutuuksia ovat Peneg, Bali, Venezuela. Kalliista New Yorkista on tullut jo arkipäiväinen ja yksi merkittävimmistä suomalaisten kauko-kohteista. Kovin monella suomalaisella ei kuitenkaan ole varaa näihin kaliisiin matkoihin. Matkoja myydään tänä vuonna noin 35.000-40.000.

Lukijan palsta

Kuurosokean ajatuksia

Rohkaisin minäkin luontoni ja aloitan vähän kirjoitella sinne Tuntosarven palstoille. Minä olen kuurosokea ja asun täällä Haapajärvellä. Kulunut kesä oli minun kohdallani elämäni ehkä onnellisinta aikaa monessakin mielessä. Minä sain olla kuurosokeiden kurssille siellä Helsingissä. Se oli tosi mukavaa. Opin siellä paljon erilaisia asioita. Näin siellä myös vanhoja tuttuja jo vuosien takaa. Kyllä oli paljon kertomista, aika kului kuin siivillä. Vahinko vain, ettei ollut tilaisuutta tavata yhdistyksemme puheenjohtajaa Pirkko Virtasta.

Olen lukenut hänen kirjoituksiaan Tuntosarvesta, kiitos vain. Me kuurosokeat olemme huomanneet, että sinä osaat hoitaa hyvin tuota puhemiehen nuijaa ja toivotankin omasta puolestani hyvää jatkoa. Tässä nyt tekisinkin oman esitykseni. Voisiko myöhemmin, kun noita kursseja ja leirejä järjestetään, ne toimihenkilötkin käydä katsomassa ja tutustumassa meihin kuuroihin. Se vähän auttaisi meitä kontaktien ja muiden suhteiden ylläpitämisessä. No, tämä nyt on vain minun ajatukseni, kun en noita yhdistysasioita voi ja tuskin osaisinkaan hoitaa.

Kaikkein suurin ja mukavin tapahtuma oli, kun pääsimme muuttamaan hyvään asuntoon. Nyt on minulla uusi osake asuttavana. Tämä on kyllä sellainen ihme, että ei vielääkään jaksaa uskoa sitä todeksi. Toinenkin yllätys tapahtui. Terhi tuli käymään Hilkan kanssa. Meillä on käynyt myös kuuroja. Me kuurot olemme keskustelleet, voisiko tännekin perustaa kuurojen kerhon. Toiminnanjohtajan mukaan edellytyksiä kyllä olisi, koska täällä lähellä asuu monta kuurosokeaa, ja myös näkevät kuurot tulisivat siihen mukaan.

Minulle tuli kesällä myös tandem-pyörä ja olemme ajelleet sillä melkein joka päivä. Minä saan nyt kaikki apuvälineet. Mielestäni on hyvä asia, että vammaisille myönnetään niitä. Kaikkien kuurosokeiden pitäisikin asoa niitä jos vain on hyötyä niistä. No eihän kaikki niin hyvin että ei jotain heikkoakin. Meiltä puuttuu kunnon tulkki ja se vähän hidastaa toimintaa täällä, mutta toivomme että saisimme oikean rehellisen ihmisen hoitamaan noita tulkkitehtäviä, mieluummin nais-

henkilön. Näin toivovat kaikki täällä tulkkia tarvitsevat. Toivotankin teille kaikille hyvää syksyä ja terveiseni.
Raili Haapajarveltä

Siikaa ja lohta tuoresuoltattuna

Fileoi tuore kala (tai osta valmiiksi fileerattuna), mutta jätä nahka sumuineen. Poista pää, selkäruoto, evä ja ruodot. Ripottele kalakiloa kohden fileille noin 2 rkl karkeaa merisuolaa, 0,5-1 rkl sokeria, 2 tl rouhittua valkopippuria ja runsaasti tilliä. Paina fileet vastakkair ja pidä viileässä voipaperiin, folioon tai muoviin kirottuna kevyen painon alla.

Tarjoa 1-4 vuorokauden kuluttua. Pyyhi maustee kalan pinnasta ja leikkaa pyrstöstä alkaen vinoiksi viipaleiksi.

keitä päästä, selkäruodosta ja evistä hyvä kalaliemi. Lisää mausteeksi persiljaa tai tilliä, suolaa ja muutama valkopippuri, lohkottu sipuli ja pieni laakerinlehti. Keitä noin puoli tuntia hiljaksiin, siivilöi liemi ja käytä keittoon, kastikkeeseen tai kalaviipaleiden keittämiseen.

Nyt kevyttä juuressalaattia

1 mukulaselleri
vettä, suolaa
varsiselleriä
tuoretta kurkkua tai tomaattia
salaattia

Keitä kuorittu, viipaloitu selleri vähässä suolalla maustetussa vedessä puolipehmeäksi.

Nosta salaatinlehtien päälle jäähtyneet sellerinvii-paleet, viipaloitua varsiselleriä ja tuoretta kurkkua tai tomaattia.

Tarjoa kastikkeeksi ranskalaista salaattikastiketta tai mausta kevyeksi vaahdoksi vatkattua kermaa sinapilla, sitruunapippurilla, curryllä ja yrttisuolalla.

Käytä salaattiin mukulasellerin asemesta keitettyä maa-artisokkaa tai muita juureksia.

Keitä juureksia kerralla runsaammin ja tarjoa osa kuumana ja loput seuraavana päivänä salaattina.

Hemmotteluhetkeen tarvitaan vain yksi hyvä asia. Valion uusi, mehevänraikas Lakkajuustoleipä. Siinä maistuvat Pohjoisen Suomen ihanimmat herkut: täyteläinen, kirjavaksi paahdettu juustoleipä ja hillasoiden aromikas lakka.

Tarjoa tämä nautinto itsellesi, ystävälle, mielivieraalle. Kun haluat hemmotella uudella tavalla!

Lakkajuustoleipä vetää vertoja parhaimmalle kahvileivälle ja hienoimmalle jälkiruoalle. Jos haluat kruunata Lakkajuustoleipäsi, koristele se kermavaahdolla.

Valio valmistaa kolmea juustoleipää. Uuden Lakkajuustoleivän lisäksi voi valita juustohyllystä korkealatuksen Kainuun juustoleivän. Juustojen palvelutiskillä tapaat perinteisen Sotkamolaisen juustoleivän. Tutustu niihin ja löydä suosikkisi.
(Valion mainos)

Valoa kasveille

Pimeänä vuodenaikana kasvit tarvitsevat keinovaloa viihtyäkseen. Lyhyt keskitalven päivä ei turvaa edes ikkunan luona kasvien valon saantia.

Valaistus voidaan järjestää monella tavalla. Mikä tahansa valo on parempaa kuin ei mitään valoa, mutta hehkulampun vaikutus ei ole sama kuin varsinaisen kasvilampun. Hehkulamppu, jota kutsutaan kasvilampuksi, on värjätty sisäpinnaltaan siten, että kellertävää sävyä on vähennetty. Lampun vaikutus on lähinnä kosmeettinen ja kasvit näyttävät paremmilta. Hehkulampulla on kuitenkin taipumus kuumeta ja se kuluttaa paljon sähköä.

Kasvien hyvinvoinnin kannalta ovat tietyt valon värit välttämättömiä. Kasvutapahtumassa tarvitaan valoa, jonka aallonpituus on sinisen ja punaisen valon alueella.

Kasvua edistävissä loisteputkissa, elohopea- ja sekavalolampuissa tämä on otettu huomioon. Niitä on korostettu sinisen ja punaisen valon alueella. Loisteputki on pitkäikäinen, se kuluttaa vähän energiaa ja sen voi sijoittaa verraten lähelle kasveja, koska se

kuumenee suhteellisen vähän. Lampun muoto rajoittaa kuitenkin kasvien ryhmittelyä.

Elohopealampussa ja sekavalolampussa ovat valon sinisen ja punaisen alueen aallonpituudet sopivassa suhteessa. Niiden käyttö edellyttää omaan tarkoitukseen suunniteltua valaisinta.

Elohopealampun teho on suuri, 80 watin lampulla saadaan sama valo kuin kahdella 150 watin hehkulampulla. Valaistusvoimakkuuksia muutetaan helposti kasvien ja valaisimien etäisyyttä säätämällä.

Nyt on aika

H.-H. Lappalainen, Kotiliesi

- ★ istuttaa amaryllis
- ★ pukeutua lämpimästi – parempi pari senttiä liikaa ympärysmittassa kuin nuha ja nivelsärky
- ★ iloita, että on saatavissa luonnonkuituisia alusvaatteita, myös sukkahousuja
- ★ huomata, että huokeakin ruoka – puurot, keitot, paistokset – on hyvin valmistettuina herkullista
- ★ kokeilla, sopisiko lieden ja työpöydän välinen rako leikkuuveitsien turvalliseksi säilytyspaikaksi
- ★ suunnitella joulutervehdysten ja kalenterien osto niin, että samalla tukee jotakin hyvää asiaa
- ★ hoitaa omaisten viimeiset leposijat talvikuntoon – lempeänhehkuinen kellokanerva sopii yhtä hyvin haudoille kuin kotiparvekkeelle